



Adalékok az abortusz büntetőjogi megítélésének történetéhez

Additions to the History of Abortion from Criminal Law perspective

Tihanyi Miklós

Dr. PhD, egyetemi docens, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Károli Gáspár Református Egyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
tihanyi.miklos@uni-nke.hu



Absztrakt

Cél: Annak vizsgálata, hogy a művi terhességmegszakítás társadalmi és ezzel együtt jogi megítélése milyen módon változott a középkortól eltelt időben. Ehhez jó indikátornak tűnik a büntetőjogi normák vizsgálata, mert ezek a normák hivatottak a társadalmi értékek védelmének zárókö szerepét betölteni.

Módszertan: Jogi normák és szakirodalmi adatok történeti szemléletű feldolgozása, elemzése. Ehhez társul az említett források értékközpontú elemzése.

Megállapítások: A középkor normarendszerét áthatotta a keresztény vallás és az ezen nyugvó erkölcs. Így e korban kétség sem fért hozzá, hogy a magzat elvétele bűn. Ez a kivételt nem tűrő szabály érvényesült a későbbi korokban, egészen 1945-ig. Az ezt követő kommunista hatalomátvétel után megmaradt abortusztilalom egészen más erkölcsi alapokon nyugodott. Arra épült, hogy a társadalmi fejlődéshez munkásokra van szükség, a magzati élet elvétele pedig ettől az erőforrástól fosztja meg a szocialista társadalmat. Az államszocializmus később jelentősen enyhített a szabályokon. Ezt a változást jelentős lemaradással követte a büntetőjog, míg végül 1962-től már csak az illegális magzattelhajtás minősül bűncselekménynek. A rendszerváltozás óta eltelt időszakban bekövetkező változások megszilárdították azt a jogalkotói attitűdöt, amely szerint a magzat nem tekinthető embernek. Ehhez igazodnak a büntetőjogi normák is.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 06. 02. Átdolgozás: 2024. 09. 17.
Elfogadás: 2024. 09. 18.

Érték: A magzati élet védelmének történeti vázlata, különös tekintettel annak büntetőjogi védelmére. Az európai kultúrkör változásai különböző emberképek kialakulásához vezettek. Ezek egyfajta lenyomata a magzati élet védelme.

Kulcsszavak: művi terhességmegszakítás, abortusz, magzatelhajtás, magzati élet védelme

Abstract

Aim: To examine how the social and, at the same time, legal perception of induced abortion has changed since the Middle Ages. Examining the criminal law norms seems to be a good indicator of this because these norms are meant to play the role of a capstone for the protection of social values.

Methodology: Processing and analysis of legal norms and literature data from a historical perspective. A value-oriented analysis of the mentioned sources accompanies this.

Findings: The normative system of the middle ages was permeated by the Christian religion and the morality based on it. Thus, at this age, there was no doubt that taking away the life of the fetus was a sin and a crime as well. This rule prevailed in later times until 1945. The abortion ban that remained after the communist takeover was based on entirely different moral foundations. It was based on the fact that workers are needed for social development, and taking away fetal life deprives socialist society of this resource. State socialism later relaxed the rules. This change was followed by the criminal law with a significant lag until finally, in 1962, only illegal abortion was punishable. The changes after the regime change consolidated the legislative attitude according to which the fetus is not a human being. The criminal law norms are also in line with this.

Value: Historical outline of the protection of fetal life, with particular regard to its protection under criminal law. Changes in European culture led to the development of different images of people. An imprint of these is the protection of fetal life.

Keywords: artificial termination of pregnancy, abortion, abortion as a crime, protection of fetal life

Problémafelvetés

Az abortusz kérdése történelmileg nem az orvos által végzett magzatelhajtást, hanem kizárólag az anya vagy más személy által illegálisan végzett magzatelhajtást jelentette. Mint ilyen, egészen a 20. század közepéig, a szocialista büntetőjog megjelenéséig büntetendő cselekmény volt. E történeti fejlődés jelentős részében a magzatelhajtás kifejezés helyett a magzatölés, vagy ennek megfelelő kifejezések voltak használatosak. A magzat megölésének tilalmát a jogtörténeti irodalom egyértelműen a kereszténység megjelenéséhez köti (Rakovszky, 1866). Valójában a keresztény vallás magzati életre vonatkozó tanításai egyértelműen zsidó gyökerekkel rendelkeznek. A terhesség erőszakos megszakításáról a Zohár, a Kabbala szent könyve ekképpen fogalmaz: „*lerombolja Isten építményét és művészetét.*” (URL1). Ezért valójában az, hogy a magzat megölésének tilalma a kereszténység révén került a jogi kultúrába, kissé pontatlan. Sokkal inkább az valószínűsíthető, hogy a kereszténység az élet értékét, védelmét és szentségét átvette a zsidó vallásból, és a kereszténység európai térhódításával vált általánosan elfogadottá. Azt ugyanakkor el kell ismerni, hogy a mózesi törvények külön nem nevesítik a magzat megölését, elhajtását. A terhes nőt ért bántalmazást azonban a mózesi törvények a férj által meghatározott bírsággal rendelték büntetni, feltéve, hogy a bántalmazás a magzat koraszülését idézi elő (2Móz. 21.22). E cselekmény – ma így mondanánk – védett jogi tárgya nem a magzati élet, hanem a bántalmazott nő testi épsége, egészsége. Hasonló helyzettel találkozunk hatályos büntetőjogunk gyakorlatában, amikor a terhes nőt ért bántalmazás következtében elveszített magzat miatt a bíróságok súlyos egészségromlást okozó testi sértést állapítanak meg.

Középkortól a Csemegi-kódexig

A 692. évi Trulli (Trullói) Zsinat rendelte első ízben ugyanazzal a büntetéssel rendelni a magzatelhajtást, mint a gyilkosságot (emberölést). Ebből levonható lenne az a következtetés, hogy a magzat megölése ekkor gyilkosságnak számított (Boehm, 1833). A hangsúly azonban az „ugyanazon büntetés” kifejezésen van. A magzat megölése tehát nem volt gyilkosság, de ugyanúgy kellett az elkövetőt felelősségre vonni, mintha gyilkosságot követett volna el. A kereszténységen belül évszázados vita folyt arról, hogy mikortól számít embernek a magzat. A későbbi katolikus irodalom szerint Aquinói Szent Tamás nyomán kialakult – ekkoriban általános – nézet alapján csak az animált, azaz lélekkel bíró magzat megölése volt gyilkosság. Ezt megelőző állapotban lévő magzat

életének elvétele is ölés ugyan, de nem gyilkosság. A nő fizikai bántalmazása, ha annak következtében a már lélekkel bíró magzat meghal, eszerint már gyilkosság, ha a lélekkel még nem bíró magzat veszíti el életét ugyanennek a cselekménynek a következtében, akkor a magzat megölése nem minősült gyilkosságnak (Haldane & Lee, 2003).

Európa-szerte eltérő utat járt be a szabályozás. Werbőczy *Tripartituma* 43 czim 5. § főbenjáró bűnök között említi a magzat megölését ekképpen: „*Mindazáltal tudnunk kell, hogy az asszonyok és nők ellen is abban az esetben, ha közülök valamelyik a férjét vagy szülőjét avagy saját magzatait gonoszul megöli vagy megöletti (mivelhogy ez hűtlenség vétkének számába esik) éppen mint a férfiak ellen, főbenjáró ítéletet kell hozni és kimondani.*” Magyarországot is érintő módon az e cselekményre kiszabható halálbüntetést a II. József által 1787-ben kibocsátott *Sanctio Criminalis Josephina* változtatta meg először azzal, hogy a statáriális bíraskodást leszámítva eltörölte a halálbüntetést (Barna, 2010). A cselekményre kiszabható 15–30 éves szabadságvesztés ma már elképzelhetetlenül súlyos, de éppen az tette indokolttá, hogy továbbra is úgy kellett büntetni, mint az emberölést. Itt találkozunk először azzal a megoldással, hogy a férjnél lévő nő esetében a büntetés még súlyosabb. Később, a Csemegi-kódex ugyanezt a különbségtételt megtartotta.

Harkányi Ede 1905-ben megjelent munkájában az abortusz emberölésként való elismerésének eredeti okát abban látta, hogy ezzel a cselekménnyel az elkövető megfosztja a magzatot a keresztségtől és a keresztény temetéstől, és ezzel a lelki üdvösségtől is (Harkányi, 1905). Harkányi hivatkozik az 1283–1302 közötti *Coutumier d’Artois*-ra, majd a jóval későbbi, 1791-ben napvilágot látott francia kódexre, amelyek szerint magzatelhajtásért csak a férfi volt büntethető, aki külső erőszakos beavatkozóként, általában ütést vagy rúgást használva idézte elő a magzat elhajtását. Érvelése szerint e szabályok abból indultak ki, hogy a nő önmagától képtelen saját magát megfosztani a magzattól, mert ezt nem engedi anyai természete. Ha mégis ezt tenné, akkor csak valamilyen erkölcsi vagy anyagi kényszerítő körülmény hatására teheti. A Harkányi által hivatkozott dokumentumokban a középkori keresztény álláspont tükröződik vissza.

A jogalkotók csak később terjesztették ki a büntethetőséget a nőkre, felismerve, hogy maguk is dönthetnek a magzati élet sorsáról (Harkányi, 1905). Az anyagi vagy erkölcsi kényszerítés felismerése mint a magzatelhajtás oka már előre vetíti azt a jogfejlődési irányt, amelynek eredményeként ma a legtöbb európai jogrendszer a művi terhességmegszakítás legitim indokaként fogadja el az e körbe eső körülményeket. Az indikációs körülmények kényszerítő hatásának elismerése vezetett el oda, hogy az államok ezek megléte esetén legitimálták az abortuszt. Harkányi 1905-ben még nem láthatta előre a jogfejlődésnek ezt az

irányát, de már ekkor kiemelte, hogy éppen e kényszerítő körülmények miatt nem elfogadható a nők magzatelhajtásért való büntetése. Másik indoka a nők büntetőjogi felelősségnek mellőzésére a szabályozás vallási eredete volt. Végül pedig a mellett érvelt, hogy a magzatelhajtás büntetése egyáltalán nem védi a társadalmat, mert valójában a társadalmi berendezkedés, annak az árvákkal és törvénytelen gyermekekkel szembeni hátrányos megkülönböztetése képezi e cselekmények legnagyobb felhajtó erejét. Olyat pedig a társadalom nem büntethet, amelynek saját maga az okozója. A 20. század elején szintén hasonló okok miatt foglal állást a magzatelhajtás büntetése ellen Szilárd Ödön, aki szerint a legtöbb esetben nemhogy nem övezi e cselekményt társadalmi felháborodás, hanem egyenesen az ilyen ügyeket a nő iránti részvét és sajnálat övezi (Szilárd, 1911). A 20. század elejére már oly annyira általánossá vált a magzatelhajtás társadalmi okainak elismerése, hogy Révai nagy lexikona 1915-ben is ezekre helyezi a hangsúlyt: „*A M. rendkívül elterjedt bűntény, aminek oka részben a társadalmi felfogásban, részben a gazdasági viszonyokban, sőt a tudatlanságban rejlik.*” (Sz. n., 1915).

Az első magyar büntetőkódexként ismert Csemegi-kódex meglepően modern módon rendelkezett a magzatelhajtás büntetéséről. Nem véletlen, hogy közel 90 évig hatályban maradt. Érdeemes szó szerint idézni:

„285. § *A teherben levő nő, a ki méhmagzatát szándékosan elhajtja, megöli, vagy azt más által eszközölteti, ha házasságon kívül esett teherbe: két évig terjedhető börtönnel, ellenkező esetben pedig három évig terjedhető börtönnel büntetendő.*

Ugyanazon büntetés éri azt, a ki a bűntettet, a teherben lévő nő beleegyezésével követi el, ha pedig azt nyereményvágyból tette: öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

286. § *A ki a teherben levő nő méhmagzatát annak beleegyezése nélkül szándékosan elhajtja, vagy megöli: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.*

Ha pedig ez által a teherben levő nő halálát okozta: tíz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.”

Figyelemre méltó az eltérés aszerint, hogy a terhességre házasságon kívül, vagy azon belül került-e sor. A házasságon kívüli terhesség esetén enyhébb büntetést rendelt alkalmazni. A kettő közötti különbséget a jogalkotó a törvény indoklásában a teherbe esett leány rendkívüli helyzetével, azaz a házasságon kívüli gyermekből fakadó szégyenérzet következtében beálló tudatzavart állapottal indokolja. Erre az állapotra a roppant beszédes „lélekvihar” kifejezést használja. Figyelmet érdemel az elkövetési magatartás megfogalmazása: „*elhajtja, megöli.*” E szerint a jogalkotó különbséget tett a magzat elhajtása és annak megölése között. Minthogy ez utóbbi fogalmilag csak élő ember sérelmére követhető el, ezért az a következtetés vonható le, hogy a Csemegi-kódex a magzatra mint

élő emberre tekintett. E megállapítás alátámasztására a kódex 274. §-hoz fűzött indokolását érdemes szó szerint idézni. „*A sulypont – a »magzat« szón van, melynek – a szakférfiak általános tanítása szerint a fogantatás percétől élete van, mely habár nem önálló: de mégis élet. Azon cselekmények tehát, melyek a méhmagzat ellen irányoznak: annak életét támadják meg, mihez képest a magzatelhajtásnak tárgya első sorban az emberi élet.*” Adódik tehát egy ropant lényeges különbség a jelenlegi és a 19. századi magzati életfelfogás között. Korábban a magyar jogalkotás a magzati életet a fogantatás pillanatától kezdve emberi életnek fogadta el. A magzatelhajtás bűncselekmény védett jogi tárgya az emberi élet volt. Jóllehet enyhébben rendelte büntetni a magzat megölését, mint akár az újszülött megölését, mégis lényeges különbség, hogy a bűncselekmény tárgya nem a magzat élethez való meglehetősen absztrakt joga – amely mint láttuk nem foglalja magában a megszületéshez való jogot –, hanem maga az emberi élet. Ezt az állapotot a Csemegi-kódex első, második és harmadik novelláris kiegészítése sem érintette. Ebben az időszakban a magzat élete elleni cselekmények – tekintet nélkül a végrehajtás módjára és eszközére – bűncselekménynek számítottak. Ennek ellenére a szakirodalom egy része vitatta azt a megoldást, hogy a büntetőjog embernek tekinti a magzatot (Szilárd, 1911).

Az abortusz szabályozott formája a 20. század közepéig nem létezett. Ennek ellenére a terhességmegszakítás a társadalmi gyakorlat részét képezte (Fragó, 2011). Jellemző, hogy a 19. század végén, 20. század elején kialakult az a gyakorlat, amit mind a köznyelv, mind a szakirodalom az „egykézés” kifejezéssel jelöl. E mögött a jelenség mögött jelentős számú terhességmegszakítást vélelmezhető. Bár az „egykézés” kifejezést leginkább az alacsonyabb társadalmi státuszúak születésszabályozására használja a szakirodalom (Szabó, 1991), nem mutatkozik kétség afelől, hogy a terhességmegszakítás a felsőbb társadalmi csoportokban is jelen volt (Fragó, 2011). Korabeli források a paraszti társadalom lelkének megnyomorítóját látták az egykézésben, és még inkább annak durvaságában, illetve lelki terheiben (Kovács, 1937). Az abortusz tilalma, illetve a tilalom megszegőinek büntetőjogi üldözése közel sem vetette vissza e cselekmények terjedését. Ellenben az illegális abortuszok veszélyesek, a körülöttük lévő titkolózások és babonák sűrű homálya pedig ugyancsak lélekrombolók voltak.

Magzati élet a szocialista büntetőjogban

Noha a Csemegi-kódex különös részének némely rendelkezései 1962-ig hatályban maradtak, a kutatók dolga az 1945 utáni idők megismerésében igencsak nehezebbé vált. Ez időtől 1962-ig ugyanis a Btk. nem került egységes novellában

megfogalmazásra, hanem különböző forrásból fakadó, eltérő szintű jogszabályok fogalmazták meg a társadalmi élet különböző területeinek értékeit sértő vagy veszélyeztető bűncselekményeket. Kazuisztikus büntetőjogi rendszer alakult ki ebben az időszakban. A különböző jogalkotó szervek használták az 1946. évi XVI. és XXVIII. törvénycikk felhatalmazását, amely a kormányrendelet alkotóját törvényi körbe tartozó jogalkotásra, törvények módosítására, vagy törvényi szabályozástól való eltérésre is feljogosította. „*A kormányrendeletek szabályozta büntetőjogi tényállások sajátja volt a blanketta jelleg. Ezeket a kerettényállásokat a legkülönbözőbb miniszteri rendeletek és utasítások vagy még alacsonyabb szintű hatósági utasítások töltötték meg tartalommal, félretéve a jogszabályi hierarchia valamennyi garanciális alapelvét.*” (Mezey, 2004).

Némely forrás szerint az is előfordulhatott, hogy egy soha ki nem hirdetett titkos jogszabály (1950. évi 26. tvr.) alapján ítétek halálra és szabadságvesztésre embereket (Balogh & Tóth, 2010). Ezért a magzatelhajtás e korszakban történő szabályainak megismeréséhez azt a megoldást választottam, hogy a Complex Jogtár segítségével a vizsgált időszak valamennyi évében kiadott összes jogszabály körében tárgyszavas keresést alkalmazva kutattam azokat a normákat, amelyek a magzati étellel, a magzatvédelemmel, a terhességmegszakítással, illetve a magzatelhajtással kapcsolatban bármilyen kérdéskört szabályoztak.

A különböző forrásokból táplálkozó büntetőjog alkalmazását segítette elő az Igazságügyi Minisztérium azzal, hogy először 1952-ben, majd 1958-ban kiadta a *Hatályos Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása* című törvénygyűjteményt, közismertebb nevén BHÖ-t. A BHÖ a magzatelhajtást az emberi élet elleni bűncselekmények körében szabályozta, ami azt sugallja, hogy a cselekmény védett jogi tárgy még ekkor is az emberi élet volt. Az 1952. évi BHÖ 358–359. pontja a Csemegi-kódex vonatkozó rendelkezéseinek hatályát fenntartva rendelte büntetni a magzatelhajtást.

Ha akár a terhes nő, akár a harmadik személy önállóan követte el a cselekményt, úgy ők önálló tettesként feleltek a cselekmény elkövetéséért. Ha a terhes nő más – harmadik személyt – rábírt a terhességmegszakítás végrehajtására, abban az esetben a nő nem felbújtóként, hanem önálló tettesként felelt. A cselekmény elkövetési tárgya az élő magzat, mégpedig a terhesség bármelyik szakában, a fogamzástól a szülés megkezdéséig elkövethető volt. Annak sem volt jelentősége, hogy a magzat az anyaméhén kívül életképes-e vagy sem. A BHÖ idézett rendelkezése a Csemegi-kódex nyomán különbséget tett a magzat megölése és elhajtása között. E két elkövetési magatartás közötti különbség nem volt kellően tisztázott. Egy korabeli, rendőröknek szánt kommentár szerint az elhajtás azt jelentette, hogy a méhmagzat az anya testéből mesterséges módon idő előtt eltávolításra kerül. Az elhajtásnak olyannak kellett lenni, amely a magzat

megsemmisítését, annak akár a szülés közbeni, akár ez utáni, de feltétlenül az anyaméhből való kikerülése miatt bekövetkezett halálát okozza. A korszak orvostudományának állása szerint hét hónapon, illetve 28 héten belül a méhmagzat méhen kívüli életre egyáltalán képtelen volt, és így annak az anyaméhből való mesterséges eltávolítása a magzat feltétlen elpusztítását vonta maga után. Megölésről viszont akkor volt szó, amikor a magzatot az anyaméhben fosztották meg az életétől, vagy amikor koraszülést (azaz a 7–9 hónap között bekövetkezett szülést) idézett elő a tettes és az élve született gyermek a koraszülés következtében elhalt. A hét hónagnál idősebb, életképes méhmagzat elhajtása tehát abban az esetben, ha az ilyen gyermek életben maradt, úgy az elkövető a magzatelhajtás kísérletét valósította meg (Kárpáti, 1953).

A tárgyalt időszak fordulópontnak tekinthető a magyarországi abortuszszabályozás, illetve ehhez kapcsolódóan a magzatelhajtás körében. Az *Arcanum* digitális adatbázis 1940–1959 közötti időszakra 1417 találatot hozott fel a „magzatelhajtás” keresőszóra. Az összes, ezidőben megjelent cikk közül az 1945 utáni szakirodalomból leválogatva a releváns szakmai folyóiratokban megjelent cikkeket megállapítható, hogy azok túlnyomórészt a szovjet minta elemzését tárják elénk (Révai, 1949). Ezek sommázata, hogy a szovjet társadalom fejlődése indokolatlanná teszi az abortuszok elvégzését, hiszen minden feltétel adott a gyermekneveléshez. E propagandisztikus megközelítést az tette igazán teljessé, hogy a szocializmus további fejlődéséhez további munkáskezrekre van szükség, ezért a magzati élet megölése valójában a szocializmus további fejlődése ellen való véték, azaz a szocializmus elleni bűn. E kétségtelenül abszurd megközelítés jól illusztrálja a szocializmus emberképét, amely szinte termelőeszközzé silányította az embert. Ugyanakkor két további gondolat érdemel kiemelés e korszak szakirodalmából. Egyik, hogy a magzati élet megölése és az emberölés közé látszólag továbbra is egyenlőségjel került. Ennek indoklásából azonban eltűnt a magzati élet, mint a fogantatástól kezdve meglévő emberi élet védelme. A szakirodalmi források megalégszenek azzal, hogy a „magzati élet, olyan, mint a már megszületett emberi élet”. Tehát a magzati élet és az emberélet közé látszólag került egyenlőségjel, csupán „olyanként” kerül elismerésre. A hivatkozott szakirodalmi források szerint az 1936-os szovjet szabályozás szerint az abortusz oly esetekben engedélyezhető, amikor a terhesség a nő életét vagy egészségét súlyosan veszélyezteti, valamint akkor, amikor a szülők súlyos betegségét örökölheti a születendő gyermek.

A Csemegi-kódex rendelkezéseinek végrehajtását egy alkalommal, 1945. február 14-én a Budapesti Nemzeti Bizottság felfüggesztette. E szerint a tényállás továbbra is hatályban maradt, de a moratórium ideje alatt nem lehetett eljárást kezdeményezni miatta. Erre az intézkedésre a szovjet katonák által tömegesen

elkövetett nemi erőszak miatt szánta el magát a kormányzat (Kocsis, 2016). „A felfüggesztés a tervek szerint csak négy hónapig maradt volna érvényben. Ezzel azonban precedenst teremtettek és az 1878-as törvény korábbi egyértelmű tiltása, valamint az annak kijátszására szolgáló születésszabályozás gyakorlata ezzel végleg felborult.” (Pető, 1999). Tehát a Csemegi-kódex továbbra is érvényben lévő normái ellenére jelentősen megváltozott a társadalmi gyakorlat. Ennek igazolására érdemes felidézni egy korabeli írást: „Az elmúlt évben (azaz 1945-ben – megjegyzés szerző) Budapesten 12.000, az országban körülbelül 100.000 művi vetélést hajtottak végre, ezek közül Budapesten 500, vidéken körülbelül 4000 haláleset történt. Betegség, esetleg örökös meddőség maradt hátra Budapesten mintegy 6000, vidéken 40.000 esetben. Az egyik fővárosi szülészeti intézetben 100 szülésre februárban 80 abortusz esett.” (Sz. n., 1946). Ugyanitt olvashatunk a magzat társadalmi megítéléséről: „Azzal sincsenek tisztában, hogy a fejlődő magzat elpusztításakor emberi életet oltanak ki. Asszonyok, akik egy galambot sem tudnának megölni, szemrebbenés nélkül vállalkoznak saját magzatuk meggyilkolására.” (Sz. n., 1946). Az idézett írás se nem jogi, se nem erkölcsi vagy teológiai okfejtés, egyszerűen csak a név nélküli szerzőn keresztül a társadalmi lelkiismeret szólalt meg.

Az abortuszok szabályozásának és büntetőjogi üldözésének következő eleme 1952-re datálható. Ekkor jelent meg a Ratkó Anna nevével fémjelzett 81/32/1952. EüM számú utasítás, amelyet tévesen a Ratkó-törvények első elemének szokás tartani. Valójában sem ez a norma, sem a későbbiek nem voltak törvények, hanem valójában a törvényeket felülíró miniszteri utasítások voltak. Ugyanis törvényi szinten továbbra is a Csemegi-kódex különös részi tényállása volt az érvényes norma, amely kivételt nem tűrően bűncselekménynek minősítette a magzatelhajtás minden formáját (Németh, 1992). Ezt követően az anya- és gyermekvédelem továbbfejlesztéséről szóló 1004/1953. (II. 8.) MT határozat indokolása még mindig a – főleg vidéken előforduló – nagyszámú abortusszal indokolja a szabályozás szükségességét. A határozat álláspontja szerint ennek a gyakorlatnak jelentős negatív egészségügyi, erkölcsi és családi következményei vannak. A határozat lényegében kétirányú fejlesztést tűzött ki célul. Az egyik a büntetőjogi szabályok szigorítása a magzatot elhajtó orvosok és kuruzslók ellen. Figyelemre méltó megoldás, mert nem a keresleti oldalt jelentő, magzatukat elhajtató nőkkel, hanem a kínálati oldalon álló orvosokkal, bábákkal szemben kívánta az állam megerősíteni a büntetőjogi fellépést. A másik fejlesztési irányt pedig a társadalmi felvilágosítás jelentette. Ez utóbbi magán viseli a korszak jellemző jegyeit, azaz egyfelől a felvilágosító tevékenységet a társadalmi harc részének tekinti, másfelől a meghatározott fókuszpontok között a nők büntetőjogi fenyegetettségének hangsúlyozása és a boldogabb jövőkép áll. Meglehetősen erős propaganda kezdődött

a magzatelhajtás ellen, melynek központi üzenete az volt, hogy aki ilyet tesz, az veszélyezteti a társadalmi fejlődést, azaz a nép ellensége, ezért méltán számolhat az állam büntetőjogi szigorával. Az MT határozat végrehajtásról ugyancsak az egészségügyi miniszter adott ki utasításokat. A 8100-1/1953. EüM utasítás a terhességek kötelező bejelentéséről, a 8100-2/1953 EüM utasítás pedig a méhüri beavatkozások és a vetélések bejelentéséről és nyilvántartásáról rendelkezik. Ezt követően került kibocsátásra a sok vitát kiváltó 8100-9/1953. EüM utasítás a terhesség megszakításáról. Ez valójában enyhíti a korábbi teljes abortusztilalmat, és állami egészségügyi intézményekben, a rendelet II. mellékletben felsorolt betegségek esetében lehetővé teszi a terhességmegszakítást. Mondhatni, hogy az állam szabályozott mederbe terelte a terhességmegszakításokat. Az egészségügyi indikáción kívül a terhesség megszakítható volt a nő életkorára vagy rendkívüli méltánylást igénylő személyi és családi körülményekre való tekintettel is. Általánosan elfogadott álláspont szerint a rendszer szigorúsága abból fakadt, hogy a jog által adott lehetőség ellenére igen kevés engedélyezett terhességmegszakítást hajtottak végre (Jobbágyi, 1987).

Az 1949–1953 között tartó Ratkó-korszak erős tiltásainak, és az azok megszegőivel szembeni határozott büntetőjogi fellépésnek két eredménye volt. Az egyik a jó ismert népességnövekedés, melyhez hozzájárult a szakirodalomban „gyermektelenségi adó” néven ismert költségvetési befizetési kötelezettség (Gyémánt & Katona, 2014), a másik pedig, hogy külön „iparág” alakult az illegális terhességmegszakításokra. Az Igazságügyi Minisztérium magzatelhajtás büntetőjogi üldözéséről szóló 1953. I. M. II. számú leirata utalt rá, hogy a nők számára abortuszt végrehajtó orvosokon, kuruzslókon kívül megjelentek a felhajtók, közvetítők, akik a páciens és az abortuszt végrehajtót összekapcsolták (Németh, 1992).

A szigorítások enyhítése érdekében került kiadásra a 1047/1956. (VI. 3.) MT határozat a terhesség megszakításával kapcsolatos kérdések szabályozásáról és a magzatelhajtás büntetéséről. Ugyan továbbra is engedélyhez kötött volt a terhességmegszakítás, de az enyhülés jeleként *expressis verbis* meghatározásra került az egészségügyi, illetve a szociális indikáció. Az engedélyező bizottság köteles volt felvilágosító tevékenységet folytatni, és ha ennek ellenére a nő a terhesség megszakításához ragaszkodott, a bizottságnak meg kellett adnia az engedélyt. Két további körülményt érdemes kiemelni az 1956. évi MT határozatból. Egyfelől előírta a fogamzásgátlók alacsony áron való forgalomba hozatalát, mert ettől az illegális abortuszok iránti kereslet visszaesését várták. A másik figyelemre méltó rendelkezés, hogy a nem egészségügyi ok miatt engedélyezett terhességmegszakítás esetén a kórházi ápolási költség a kérelmezőt, vagy fizetésre köteles hozzátartozóját terhelte. A pro-choise pártiak erre mondhatják, hogy indokolatlan korlátozás, amely különösen a társadalom

peremén élőket sújthatja. A pro-life pártiak pedig üdvözölhetik e megoldást, mondván megfontoltabbá teheti a terhességmegszakítás választását. A magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX tv. 16. § alapján e cikk megírásakor is ugyanez a megoldás érvényesül, ami üdvözölhető abból a szempontból, hogy az egészségügyi ellátórendszer célja nem a felelőtlen szexuális magatartás „nem kívánt” következményeinek elhárítása, hanem elsősorban az önhibájukon kívül egészségügyi ellátásra szoruló emberek ellátása. Ehhez azért további pontosítások szükségesek. A KSH adatai alapján ugyanis valószínűnek tűnik az összefüggés az abortusz gyakorisága és az iskolai végzettség között ([URL2](#)). Az is jól körvonalazható, hogy az ország fejlettebb régióiban alacsonyabb a művi terhességmegszakítás mint a hátrányosabb helyzetű területeken ([URL2](#)). Ebből a szempontból igaz, hogy a térítési kötelezettség pont azokat érinti hátrányosan, akik egyébként is hátrányos helyzetben vannak, és ugyanők azok, akiknél a legmagasabb a beavatkozás elvégzésének aránya. Ugyanakkor az már az állam felelőssége, hogy a kialakult helyzeten e társadalmi réteg számára milyen módon tud segíteni. Sajnálatos, hogy kevésbé látszik a helyzet megoldására irányuló állami akarat. Éppen e szociális jellegű adatok alapján nem tudok azonosulni azzal a gondolattal, hogy abortuszra csak „gondatlanság” miatt kerülhet sor (Jobbágyi, 1987). Úgy vélem, hogy a „gondatlanság” mellé kell tenni a tudatlanságot, az iskolázatlanságot, a rossz vagy éppenséggel nagy mértékben hiányos szocializációt és az ebből eredő társadalmi izolációt.

Az 1956. évi MT határozat végrehajtására került kiadásra a terhesség megszakításával kapcsolatos eljárás szabályozásáról szóló 2/1956. (VI. 24.) EüM rendelet. A 3. § (1) bekezdésben megjelenő indikációk között a nő életének és egészségének védelmét, a magzat súlyos károsodását, valamint a legtöbb vitára okot adó szociális indikációt említik, ami a „*méltánylást érdemlő személyi és családi körülmények*”-ben került megfogalmazásra. Még csak nem is különös méltánylást érdemlő körülmények, hanem bármiféle jelző nélküli körülmények elégséges indoknak bizonyultak a terhességmegszakítás elvégzéséhez. Az 1956. évi szabályozás egyik leglényegesebb konklúziója, hogy ezzel lezárult Magyarországon az abortusztilalom korszaka. Szinte korlátlan rendelkezést biztosított a magzati élet felett azáltal, hogy ha a bizottság minden ellenvetése ellenére ragaszkodott az anya a terhességmegszakításhoz, akkor azt végre kellett hajtani. E változások pedig közvetlen kihatással voltak a büntetőjogi üldöztetésre is. A terhesség jogszerű megszakítását lehetővé tevő EüM rendelet ellentétben volt a magzatelhajtással kapcsolatos büntető rendelkezésekkel, miután a büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1952. évi II. törvény nem ismerte el a rendeletekben szabályozott engedélyt mint jogellenességet kizáró okot. A helyzet roppant fonák volt. Adott volt egy büntetőjogi norma, amely a magzat életét épp úgy védte,

mint az emberi életet, mi több az ekkor még hatályban lévő Csemegi-kódex eredeti indokolása kifejezetten arról szól, hogy a magzati élet valójában emberélet. Aki a magzatot megölte vagy elhajtotta – bármi módon a magzat halálát okozta – élet elleni bűncselekményért felelt, mégpedig igen rigorózan. Másfelől pedig az egészségügyi miniszter rendelete szinte korlátlan lehetőséget teremtett a magzati élet kioltására. A Btk. a háború előtti emberképet képviselte, a miniszteri utasítások pedig az akkor modernnek tekintett szocialista embertípust. Tehát az államnak egyáltalán nem volt következetes emberképe.

A jogi ellentmondás azonban gyakorlati nehézségeket nem okozott, a jogalkalmazó szervek egységesen elismerték a bizottsági engedélynek a magzatelhajtás jogellenességét kizáró jellegét (Horváth, 1964). Az ellentétet büntetőjogi szempontból csak az 1961-ben elfogadott, és a következő év július 1-jén hatályba lépett új büntető törvénykönyv (1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről) oldotta fel azzal, hogy a magzatelhajtás büntetvével kapcsolatban a 256. § (5) bekezdésben kimondta: „*nem büntethető magzatelhajtás miatt az, aki a terhesség megszakítását az arra hivatott szerv által jogszabály alapján kiadott engedélynek megfelelően hajtja végre.*”

Az 1961. évi Btk. leszámol a korábbi emberkép utolsó maradványaival is, és kialakítja a saját materialista emberképét, amelyben az ember ember, a magzat csak magzat. Idézve az 1961. évi Btk szövegét: „256. § (1) *Aki más magzatát elhajtja, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. [...] (3) A bűntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a büntett halált okozott. (4) Az a nő, aki magzatát elhajtja, vagy elhajatja, hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (5) Nem büntethető magzatelhajtás miatt, aki a terhesség megszakítását az arra hivatott szerv által jogszabály alapján kiadott engedélynek megfelelően hajtja, illetve hajatja végre.*” A védett jogi tárgy a magzat élethez való joga. De ekkor a magzati életet már nem mint az emberi életet védi a büntetőjog, hanem attól különvált társadalmi értéként. Az elkövetési magatartás az élő magzat elhajtása. Erre továbbra is irányadó a korábbi magyarzat. Ugyanakkor az így megfogalmazott elkövetési magatartás immár magában foglalta azokat a cselekményeket is, amelyek korábban a magzat megöléseként voltak értékelhetőek. A jogalkotó ekkori emberképe szerint a magzat nem ember, ezért megölni sem lehetett, legfeljebb elhajtani, melynek eredményeként megszűnik a magzati élet. A (3) bekezdésben minősítő körülményként megfogalmazott halál mint eredmény az anya halálát jelenti.

Az 1972. évi alkotmánymódosítás szól első ízben az emberi élet védelméről. Az 1972. évi I. törvény 17. § által módosított alkotmányszöveg szerint „*A Magyar Népköztársaság védi az állampolgárok életét, testi épségét, egészségét és betegség, munkaképtelenség, öregség esetén támogatja őket.*” Lakonikus

szabályozás. Valójában együtt kerül szabályozásra az élethez való jog – az emberi méltóság említése nélkül (sic!) –, az egészségre való jog és a szociális ellátásokhoz való jog. Semmi megkülönböztető szerep nem jut az emberi életnek. Másfelől a méltóság nélküli emberi élet a mai fogalmaink szerint igen kevésé értelmezhető. Végül pedig semmit nem lehet megtudni az állami védelem szintjéről, eszközeiről, csak annyit, hogy az egyént pusztán a mai fogalmaink szerinti objektív intézményvédelem illeti meg. Mindezen hiátusok ellenére is komoly előrelépésnek tekinthető az alapvető jogok elismerése. Az akkori szocialista tömbben ez is kivételes volt. Magyarország 1969-ben jelentette csatlakozási szándékát az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához, valamint a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához. Ratifikálásuk 1976-ban történt meg, ezért valószínűsíthető, hogy ebbe a folyamatba illeszkedett az alkotmányrevízió is. Az emberi jogok tiszteletben tartása, azok egyenlőségen alapuló elismerése mindenféleképpen hatalmas előrelépésnek volt tekinthető a korszak keretei között (Bihari, 1973; Petrik, 1972). Noha az alkotmányrevízió nem váltott ki forradalmi hatást, mégis előremutató volt a későbbi évek jogalkotása számára (Vastagh, 2017).

A terhességszabályozás és így az abortusz szabályozásának sorában következő elem az egészségügyről szóló 1972. évi II. tv. A 29. § (4) bekezdés szerint *„A terhesség megszakításának csak jogszabályban meghatározott esetekben és rendelkezések szerint van helye. Nem szabad a terhességet megszakítani, ha a terhesség megszakítása a nő életét veszélyezteti, vagy súlyos egészségkárosodást okozhat.”* A jogszabályi esetek meghatározásához a jogpolitikai célokat a népesedéspolitikai feladatokról szóló 1040/1973. (X. 18.) MT határozat állapította meg. Az állam célja, hogy felhagyjon a parttalan szabályozással, és bevezesse az egészségügyi és szociális okok széles során alapuló indikációs rendszert. A tényleges szabályozási feladatokat betöltő terhességmegszakítás iránti kérelem elbírálásáról szóló 4/1973. (XII. 1.) EüM rendelet felsorolt hat esetet, amikor a bizottságnak meg kellett adnia az engedélyt, és további négy esetet, amikor erről mérlegelési jogkörben dönthetett. Ezzel megszűnt az anya kizárólagos rendelkezési joga a magzati élet felett. Ezzel párhuzamosan az állam szociális juttatások széles tárházát kínálta a gyermeket vállalók számára. Alapvető jelentőséget kapott, hogy a nem kívánt terhességet megelőzni, nem pedig megszakítani kell.

A büntetőjog területén kevés változást hozott az 1978-ban elfogadott harmadik büntetőjogi novella. A kismértékű büntetési tétel emelkedése melletti érdemi változás, hogy kikerült a tényállásból a hozzá rendelt büntethetőségi akadály, azaz a jogszabály alapján kiadott engedéllyel végrehajtott terhességmegszakítás. Ehelyett az általános részben került megfogalmazásra a „törvényben meghatározott egyéb ok” mint büntethetőséget kizáró ok. Ennek megfelelően a törvényi

keretek között végrehajtott abortusz természetes módon továbbra sem volt büntethető. Lényegében a jogalkotó a jogsértő módon végrehajtott abortuszt rendelte büntetni. A nő, aki saját magának hajtja, vagy az egészségügyi rendszert kikerülve mással hajtja el a magzatot, minden esetben jogsértő módon járt el.

A rendszerváltozást közvetlenül megelőző évektől

A hazai születésszabályozás következő eleme a terhességmegszakításról szóló 76/1988. (XI. 3.) MT rendelet és az annak végrehajtására kiadott 15/1988. (XII. 15.) SZEM rendelet. Szakítva a korábbi szabályozással megszűntek a terhességmegszakítás iránti kérelem elfogadásának kötelező esetei, és valamennyi indok olyanná vált, amely esetében mérlegelhető volt az abortusz végrehajtása. Az MT rendeletben meghatározott indikációk között továbbra is egyaránt jelen voltak az egészségügyi, etikai (bűncselekmény következménye a fogantatás) és szociális indokok. Ez utóbbiak körének meghatározását nyitva hagyta a jogalkotó azzal, hogy végrehajtható volt a terhességmegszakítás, ha azt egyéb szociális ok nyomatékosan alátámasztja. Az nem került meghatározásra, hogy ennek a szociális oknak milyen jellegűnek és milyen súlyúnak kellett lennie. E szabályozásban még nem merült fel annak lehetősége, hogy lelkiismereti okokra hivatkozva megtagadják a beavatkozás elvégzését.

Az Alkotmány 1989. évi revíziója révén jelentősen átalakult az élethez való jog. Ekkor került az emberi méltósággal egységben olyan módon megfogalmazásra, amely az Alaptörvényig nem is változott. Tartalmát tekintve pedig az Alaptörvény sem változtatott rajta. Ennek alapján helyezte hatályon kívül az Alkotmánybíróság az 1988. évi rendeleteket és az egészségügyről szóló törvény felhatalmazó rendelkezéseit. Ennek eredményeként bocsátotta ki az Országgyűlés a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvényt. A törvény eredeti szövegének 5. §-a szerint a terhesség csak veszélyhelyzet esetén volt megszüntethető. Ez elentmondást eredményezett a törvényen belül, mert a 6. § által felsorolt indikációk között volt a bűncselekmény miatt bekövetkező terhesség, valamint a nő súlyos válsághelyzete. Az előbbi esetben egy deliktum következménye a terhesség, amely cselekmény kellően tág kontextusban (tehát nem büntetőjogi fogalomként, hanem inkább kriminológiai) értelmezve felfogható veszélyhelyzetként, de a terhességmegszakítás idejére a bűncselekménnyel okozott veszély minden valószínűség szerint már megszűnt. A nő válsághelyzete pedig egyértelműen szociális indikáció. A belső ellentmondás feloldása érdekében került módosításra a magzati védelmi törvény olyan módon, hogy az indikációk általános meghatározása a veszélyeztetettség mellett kiegészült a súlyos válsághelyzettel.

Ezzel együtt liberális fordulat következett be a művi terhességmegszakítás szabályozásában. A válsághelyzet mint szociális indikáció valójában meglehetősen széles körű lehetőséget biztosít a magzati életet megszakítani kívánó nő számára. Annak megítélése, hogy mi számít lelki megrendülésnek, vagy társadalmi ellehetetlenülésnek, szinte kizárólag a terhes nőre van bízva.

A 48/1998 (XI. 23.) AB határozat szerint a fent vázolt jogi megoldás nem alkotmányellenes, mert kellően érvényesül a magzati jogok védelme. A krízishelyzet (tegyük hozzá formális) megkövetelésének az a szerepe, hogy legalább elvileg kellő ellensúlyt állítson a magzat „jogával” vagy védelmével szembe. A súlyos, aránytalan, rendkívüli, elviselhetetlen stb. válsághelyzet jogi követelménye azt hivatott kifejezni, hogy az állam legalább elvileg és alkotmányos okból nem engedi teljesen szabadon, korlátlanul az abortusz elvégzését. E megoldás az Alkotmánybíróság szerint kifejezi, hogy azt a jog csak kivételes esetben tűri el. Némely kritika szerint azonban a válsághelyzet vizsgálatának módja és természete lényegében kiüresíti az indikációs elvet, és leginkább a határidős megoldás felé közelíti a hazai terhességmegszakítási szabályokat és gyakorlatot (Zakariás, 2019). Az Alkotmánybíróság implicit módon úgy foglalt állást, hogy a magzat nem ember, ennél fogva emberi jogoknak alanya nem lehet. Ezen a helyzeten a jogalkotó az Alaptörvény elfogadásakor tudott volna változtatni. Ezt a lehetőséget azonban elmulasztotta, így lényegi változást az Alaptörvény magzاتفelfogása sem eredményezett.

E cikk megírásakor hatályos büntető törvénykönyv a magzati élet védelmében nem jelentett semmiféle változást az 1978. évi büntetőkódexhez képest. Ezért a magzati élet védelméről szóló törvény fényében némiképp meglepő, hogy az új Btk. indokolása szerint a magzatelhajtás tárgya az anya életének és testi épségének sérthetetlenségéhez és a magzati élet sérthetetlenségéhez fűződő társadalmi érdek. A vonatkozó abortusz szabályok fényében nehezen értelmezhető a magzati élet sérthetetlensége mint jogi tárgy. A társadalmi ellehetetlenülés mint indikációs ok ezt a sérthetetlenséget teljesen értelmezhetlenné teszi. A Btk. indokolásában a magzati élet mint jogi tárgy legfeljebb eufemizmusként értékelhető.

Összegzés

A középkori Európában az emberi élet a közös keresztény vallásnak és kultúrának köszönhetően országonként közel azonos védelemben részesült. Ugyanez elmondható a magzati életéről is. Ugyanakkor ez utóbbi a történelmi fejlődés eredményeként roppant mód eltérő fejlődési ívet járt be. Magyarországon

a kommunista hatalomátvétel nem csupán a közjogi fejlődés számára jelentett törést, hanem gyökeresen megváltoztatta az addig kialakult emberképet. Az ember többé már nem Isten képmására alkotott szuverén lény, hanem egyszerre termelőeszköz és a természetet leigázni akaró hatalom. Így egészen más indokok alapján, de a művi terhességmegszakítás továbbra is kriminális cselekmény volt. Először az 1953-ban bekövetkezett politikai enyhülés, majd a hetvenes évek gulyás kommunizmusa által fellazított szabályok szinte kontroll nélkülivé tették a terhességmegszakítást. Innen legfeljebb nagyon jelentős társadalmi támogatással lett volna lehetséges bármilyen konzervatív fordulatot elérni. Erre nyílt két közjogi alkalom. Az 1989. évi alkotmányrevízió és az Alaptörvény elfogadása. A jogalkotó azonban egyik alkalommal sem élt a lehetőséggel. Az rendszerváltozást jellemző liberális jogállami fordulat esetében ez jobban érthető. Feltételezésem szerint mindkét esetben a mulasztás oka a társadalmi támogatás hiányának felismerése volt. Vagyis a jogalkotás mögött lévő autoritások úgy ítélték meg, hogy a társadalomban nincs jelentős igény a magzati élet védelmének valós konzervatív fordulata iránt.

Felhasznált irodalom

- Balogh Á. & Tóth M. (Szerk.) (2010). *Magyar büntetőjog általános rész*. Osiris Kiadó.
- Barna A. (2010). Törekvések a politikai bűncselekmények rendezésére Magyarországon a 18. század végén, és az 1795. évi büntető törvénykönyv tervezete. *Jog-Állam-Politika*, 2(2), 73–97.
- Bihari O. (1973). Alkotmányreformunk jelentősége. *Jogtudományi Közöny*, 28(2), 57–64.
- Boehm K. (1833). A gyermekölésről orvostörvényi tekintetből. *Tudományos Gyűjtemény* 17(4), 57–84.
- Faragó T. (2011). *Bevezetés a történeti demográfiába*. Budapesti Corvinus Egyetem.
- Gyémánt R. & Katona T. (2014). *Demográfia*. Pólay Elemér Alapítvány.
- Haldane, J. & Lee, P. (2003). Aquinas on Human Ensoulment, Abortion and the Value of Life. *Philosophy*, 78(2), 255–278. <https://doi.org/10.1017/S0031819103000275>
- Harkányi E. (1905). *A holnap asszonyai. Tanulmány a társadalomtudomány köréből*. Politzer Zsigmond és Fia kiadása.
- Horváth T. (1964). A Nemzetközi Büntetőjogi Társaság IX. Kongresszusa a család és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények büntetőjogi szabályozásáról. *Jogtudományi Közöny*, 19(12), 660–668.
- Jobbágyi G. (1987). A terhesség művi megszakítása – polgári jogi kérdőjelek. *Jogtudományi Közöny*, 42(9), 487–493.
- Kárpáti L. (1953). A magzatelhajtás büntetőjogi kérdései. *Rendőrségi Szemle*, 1(4), 310–321.
- Kocsis P. (2016) „Aki ettől a naptól fogva abortuszt hajt végre, azt a legkeményebben büntetjük.”: Abortuszellenes propaganda az ötvenes évek elején. *Archivnet*, 16(3), 915–995.

- Kovács I. (1937). *A néma forradalom*. Cserépfalvi Kiadó.
- Mezey B. (Szerk.) (2004). *Magyar Jogtörténet*. Osiris Kiadó.
- Németh Gy. (1992). Volt-e Ratkó-törvény? *Társadalmi Szemle* 47(12), 81–92.
- Pető A. (1999). Átvonuló hadsereg, maradandó trauma. Az 1945-ös nemi erőszak esetek emlékezete. *Történelmi Szemle*, 41(1-2), 85–107.
- Petrik F. (1972). Az országgyűlés elfogadta az Alkotmány módosításáról szóló törvényt. *Magyar Jog*, 18(4), 193–195.
- Rakovszky I. (1866). Az őskor jogtörténelmi és nemzetközi viszonyai (Laurent F. után). *Jogtudományi Közlöny*, 1(36), 571–574.
- Révai T. (1949). A magzatelhajtás büntetése a szovjet jogban. *Jogtudományi Közlöny* 4(19), 419–422.
- Szabó A. F. (1991). Sorscsapás, vagy válságtünet? (A paraszttársadalom válsága és az egyke-kérdés Erdei Ferenc munkáiban). *Társadalomkutatás*, 9(4), 36–41.
- Sz. n. (1915). In *Révai Nagy Lexikona 13. kötet Lovas-Mons*. Révai Testvérek Irodalmi Intézet.
- Sz. n. (1946). Megdőböntő mértékben emelkedett a magzatelhajtások száma. *Világ*, 36(285), 6.
- Szilárd Ö. (1911). A magzatelhajtás jogi és szociális szempontból. *Huszedik század*, 12(1), 161–173.
- Vastagh P. (2017). Alkotmányrevízió 1972: kitörési kísérlet vagy korrekcióspróbálkozás. *Múltunk*, 62(2), 203–244.
- Zakariás K. (2019). Az élethez és az emberi méltósághoz való jog. In Schanda B. & Balogh Zs. (Szerk.), *Alkotmányjog – Alapjogok*. (pp. 365–385). Pázmány Press.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Az abortusz és a zsidó vallás*. <https://www.szombat.org/archivum/az-abortusz-es-a-zsido-vallas>

URL2: *Terhességmegszakítások*. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/terhesseg-megszl6.pdf>

Alkalmazott jogszabályok

Hatályos Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása 1952

Sanctio Criminalis Josephina

Tripartitum

2/1956. (VI. 24.) EüM rendelet a terhesség megszakításával kapcsolatos eljárás szabályozásáról

4/1973. (XII. 1.) EüM rendelet a terhességmegszakítás iránti kérelem elbírálásáról

15/1988. (XII. 15.) SZEM rendelet a 76/1988. (XI. 3.) MT rendelet végrehajtásáról

48/1998 (XI. 23.) AB határozat

76/1988. (XI. 3.) MT rendelet a terhességmegszakításról

81/32/1952. EüM utasítás az abortusz elleni küzdelem felvilágosító-nevelőmunkájának megszervezéséről

1004/1953. (II. 8.) MT határozat az anya- és gyermekvédelem továbbfejlesztéséről

1040/1973. (X. 18.) MT határozat a népesedéspolitikai feladatokról

1047/1956. (VI. 3.) MT határozat a terhesség megszakításával kapcsolatos kérdések szabályozásáról és a magzatelhajtás büntetéséről

1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről (Csemegei-Kódex)

1946. évi XVI. törvénycikk a magyar köztársaság kormánya részére rendeletek kibocsátására adott felhatalmazásról

1946. évi XXVIII. törvénycikk a Magyar Köztársaság kormánya részére rendeletek kibocsátására adott felhatalmazás meghosszabbításáról

1952. évi II. törvény a büntető törvénykönyv általános részéről

1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről

1972. évi I. törvény az 1949. évi XX. törvény módosításáról és a Magyar Népköztársaság Alkotmányának egységes szövegéről

1972. évi II. törvény az egészségügyről

1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvről

1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről

8100-1/1953. EüM utasítás a terhességek kötelező bejelentéséről

8100-2/1953 EüM utasítás a méhűri beavatkozások és a vetélések bejelentéséről és nyilvántartásáról

8100-9/1953. EüM utasítás terhesség megszakításáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Tihanyi M. (2024). Adalékok az abortusz büntetőjogi megítélésének történetéhez. *Belügyi Szemle*, 72(10), 1799–1817. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i10.pp1799-1817>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Tihanyi Miklós, aki a Tihanyi.Miklos@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.